

Profesorica Ekonomskog fakulteta u Beogradu Danica Popović o liberalnoj ekonomiji i zaštitnim mjerama

Protekcioniisti rade u korist interesnih grupa

Foto „Ekonomist“

Crnogorski poljoprivrednici neće imati problema samo 2012. godine, kada isteknu prelazni periodi liberalizacije, već će ih imati i 3012. godine ako država Crna Gora nastavi da subvencionise svaki tržišni poremećaj - ocijenila je, u intervjuu za Republiku, profesorica Ekonomskog fakulteta u Beogradu Danica Popović.

Popović, koja je i članica Centra za liberalno-demokratske studije, uvjerena je da nema balansa između liberalizma i protekcionizma. A priče o prodaji domaćih resursa kao nacionalnoj izdaji ona vidi kao poziv svima da «plaćamo više i trpimo javašluk svake vrste, da bi neuki partijski činovnici zaštitili svoje sadašnje, a bogami i svoje buduće privilegije»

Željka Radulović

Srbija je nedavno privremeno zabranila izvoz žita i pšenice, Crna Gora je zbog suša pripremila paket novih subvencija poljoprivrednim proizvođačima. Koliko su, po Vama, države u stanju da arbitriraju i ovim mjerama utiču na tržišnu ravnotežu kada dođe do vanrednih situacija tipa suša i ostalih nepogoda?

-Ne samo kada nastupi suša, već uopšte, državni po pravilu najviše vole da arbitriraju. Čemu moć ako je ne koristiš za sopstvenu popularnost? Državnici, doduše, to ponekad čine i nevoljno, u slučajevima kada je pritisak interesnih grupa prejak i kada moraju da im popuste, zato što interesne grupe po pravilu direktno finansiraju njihove partije. No, ne vidim da je to u Srbiji ovoga

Mjera sa zabranom izvoza žita nimalo ne obećava: Danica Popović

puta bio slučaj, jer zabranom izvoza poljoprivrednici gube, a koristi neće imati niko. Stoga je ova mjera katastrofalno loša, a nastala je vjerovatno kao posljedica straha da bi sa smanjenjem ponude žita porasla i njegova cijena, što bi se prelilo u inflaciju. No, to se mora desiti, jer seljaci sigurno neće dobrovoljno prodati pšenicu ispod cijene koju mogu da ostvare u izvozu.

Što se crnogorske politike subvencija tiče, vidim iz izvještaja Svjetske banke da Crna Gora ionako tri četvrtine svog budžeta troši na plate i subvencije, te da se dakle to provjereno populističko oruđe u Cr-

noj Gori i dalje obilato koristi. I srpsku i crnogorsku politiku će, naravno, na kraju opet platiti građani - ili kroz inflaciju ili kroz rast nezaposlenosti.

Da li je zabrana izvoza direktno u koliziji sa principima i odredbama koje propisuju CEFTA i budući Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, koji tek čekaju Srbiju?

-A što bi ikoga na ovom svijetu bilo briga šta pred-

Ministarstvo finansija najavilo je velike rezove u javnoj potrošnji i tim je bolniji ovaj povratak u socijalizam koje nam je priredilo srpsko Ministarstvo poljoprivrede

Kriju javašluk pričajući o nacionalnoj izdaji

Trenutno se u Crnoj Gori raspravlja i o tome da li, nastavljajući proces privatizacije, treba prodavati i prirodne resurse (energetske u prvom redu - elektrane i rudnike). Kakav je Vaš stav o prodaji energetske (na ovim prostorima obično i neefikasne) resursa?

-Ali hajde jednom da vidimo šta nama građanima treba. Da li efikasna upotreba energetske resursa, niske cijene i stroga kontrola poslovanja ili nam je važnije to da direktor tog resursa bude neki provjereni partijski funkcioner, koji teško da će efikasnost i strogu kontrolu poslovanja postaviti kao svoj prioritet, kada već to nikada do sada nije učinio?

Ako ste za građansku državu, onda ćete imati čvrsta regulatorna tijela, veoma strogu kontrolu poslovanja i privatnu svojinu, a onda će budući vlasnik, sopstvenog profita radi ispunjavati sve ili barem najveći broj predviđenih kriterijuma. Tako je još Adam Smit postavio stvari, a ne vidim da je neko to do sada uspio da opovrgne.

Priča o prodaji domaćih resursa kao nacionalnoj izdaji je, u stvari, poziv svima nama da plaćamo više i trpimo javašluk svake vrste, a sve to samo da bi neuki partijski činovnici zaštitili svoje sadašnje, a bogami i svoje buduće privilegije.

vidaju sporazumi koji još nijesu potpisani? Ne, ne radi se o tome, radi se o šteti koju građani imaju od loše, populističke politike. To Srbiji uopšte nije potrebno, privredni rast je solidan, cijene ne divljaju i inflacija je pod kontrolom, investitori dolaze... Uostalom u Srbiji se, osim u sektoru poljoprivrede, sa populizmom izgleda prestaje - Ministarstvo finansija najavilo je velike rezove u javnoj potrošnji od iduće godine. Tim je bolniji ovaj povratak u socijalizam koje nam je priredilo srpsko Ministarstvo poljoprivrede.

U raspravi «liberalna vs. protekcioniistička eko-

nomija», gdje vidite da se može naći poželjan balans?

-E pa toga nema. Ili ste plivač ili ste neplivač. Jednom mora postati jasno da svaki protekcionizam radi u korist neke interesne grupe. Ili ćete im udovoljavati ili nećete. To je teško, za to je potrebno imati i kompetentnu i hrabru vladu. Ali iako je teško, to je moguće. Na jednom sastanku u Svetskoj trgovinskoj organizaciji konačno mi je postalo jasno šta su to osjetljivi proizvođači. Osjetljivi su, naime, oni proizvođači čiji su proizvođači politički uticajni, a najosjetljiviji su, naravno, oni proizvođači čiji su proizvođači - politički najuticajniji. To je tajna protekcionizma.

U Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju Crna Gora je dogovorila dosta kratke prelazne periode za liberalizaciju u poljoprivredi i trgovini sa EU. Da li mislite da će njeni poljoprivrednici, kako već sada prigovaraju, imati velikih problema 2012. kada isteknu skoro svi prelazni period? Takođe, šta očekujete da će srpski pregovarački timovi «odraditi» i unijeti u tekst SSP, vezano za poljoprivredu?

-Ne samo da će crnogorski poljoprivrednici imati problema 2012. već će ih imati i 3012. godine ako država Crna Gora nastavi da subvencionise svaki tržišni poremećaj. Poljoprivrednici niti imaju signale o tome da proizvode robu, niti su svjesni činjenice da postoji nešto što se zove poslovni rizik, niti ih išta na ovom svijetu tjera da se preorijentišu na kvalitet-

nije izvozne proizvode i sebi obezbijede bolji život. Ne, država njih i dalje subvencionise, a oni se racionalno ponašaju - i traže da ih štiti i dalje.

Šta će Srbija uraditi u svom SSP, zaista, ne znam, ali je generalna tendencija u Srbiji u prethodnoj vladi bila da su poljoprivredni proizvođači - roba kao i svaka druga, te da posebnih mjera ovdje ne treba skoro ni da bude.

Ovakva politika dovela je Srbiju u položaj neto-izvoznika poljoprivrednih proizvoda, dakle, samim poljoprivrednicima je bilo finansijski bolje. Šta će sada biti, ne znam, ali ova mjera sa zabranom izvoza žita nimalo ne obećava.

U crnogorskim političkim i ostalim raspravama jedna od glavnih kritika je i «bum» u prodaji nekretnina strancima. Kako na to gledate i da li ste za restriktivniji odnos ili dalju liberalizaciju?

Načelno, meni je svaki komšija koji poštuje zakone i plaća porez podjednako prihvatljiv. Ali, kada je Crna Gora u pitanju, tu se mora dodati još jedan element koji u drugim državama ne postoji, a to je naglo povećani broj stranaca nakon proglašenja nezavisnosti.

Naime, u Crnoj Gori su i Srbi postali stranci, pa mi baš nije jasno kako treba tretirati slučajeve kada oni prodaju svoje vikendice, recimo Rusima. Dakle, kasno vam je sada za restriktivniji odnos, previše je stranaca zainteresovanih što za prodaju, što za kupovinu crnogorskih nekretnina, to je moje mišljenje.

Pravila mora poštovati i Kaponeov čukununuk

U Crnoj Gori je dosta rasprava o tome koliko je poželjno da gro stranih investicija stiže iz Rusije. Kako gledate na tu strukturu stranog kapitala koji ulazi u zemlju i kolika je mogućnost države da utiče koje nacije su poželjni kupci nekadašnjeg državnog kapitala?

-Ja sam veoma zadovoljna činjenicom da su investicije u Srbiji najvećim dijelom porijeklom iz SAD-a i EU. Zašto? Pa zato što se u tim zemljama jednostavno drugačije posluje, te Srbija dosta uči od njih. Čak

se i sindikalne vođe slažu sa nama liberalima u tome da su strani investitori u Srbiji najbolji i najpouzdaniji poslodavci, koji sve preuzete obaveze, uglavnom, ispunjavaju baš kako je dogovoreno. Mislim da je to najvažnije.

Kada bi Crna Gora uspjela da nametne standarde ponašanja takve da svaki investitor mora da ih poštuje, onda ne bi imalo veze odakle je kapital. No, to je jednostavno nemoguće. Stoga je ipak bolje da vam dođe Al Kaponeov čukununuk, koji se i ne

sjeća kako je u Americi bilo u doba prohibicije i koji zna da posluje jedino u nekom čvrstom poslovnom ambijentu, nego da dođe lično Al Kapone - ma kako čvrsti da su vam domaći zakoni, ma kako da vam je vlada nekorumpirana i ma kako da su sudovi u zemlji nezavisni.

A kolike su mogućnosti države da utiče na izbor investitora - ogromne su, naravno, zar neko sumnja u to? Tenderi zato i postoje da biste mogli da birate kupca, inače bi se sve prodavalo na aukcijama!